אם כן נַיְלַף מִינַּיהּ – נלמד ממעילה לכל התורה שיש שליח לדבר עבירה. מתרצת הגמרא: אף לדעת בית שמאי אין ללמוד ממעילה לכל התורה, מִשּׁוּם דַּהֲוָה מָעֲלָה, וּטְבִיחָה וּמְכִירָה, שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד – גם במעילה וגם בטביחה ומכירה, חידשה התורה שיש שליח לדבר עבירה, ואף אם שלח אדם שליח לטבוח או למכור את הגניבה שגנב הוא בעצמו, הגנב חייב ולא השליח. וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין.

הגמרא מקשה: מָעֲלָה שיש בה שליחות אף בדבר עבירה, למדנו מִהָא דַּאֲמָרַן – ממה שאמרנו לעיל (מב:), שדורשים גזירה שווה 'חטא חטא'. אמנם על טְבִיחָה וּמְכִירָה יש להקשות, מַאי הִיא – מהיכן למדנו שיש בהם שליחות לדבר עבירה. מתרצת הגמרא: אָמַר קְרָא (שמות כא לז) 'כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ'. התורה כתבה את דין הטביחה סמוך לדין המכירה, כדי להשוותם וללמדנו, מַה מְּכִירָה עַל יְדֵי אַחֵר – כשם שמכירה אי אפשר לה להיעשות אלא על ידי אדם נוסף, אַף בִּטְבִיחָה התורה חייבה את הגנב בתשלומי ארבעה וחמישה, אפילו אם טבח עַל יְדֵי אַחֵר – שאמר לשלוחו לטבוח. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא, שדין זה שיש שליח לדבר עבירה בטביחה ומכירה, יש ללמוד מהנאמר בפסוק 'וטבחו או מכרו', ולא נאמר 'וטבחו ומכרו', ומייתור תיבת 'או' דרשו לְרַבּוֹת אֶת הַשָּׁלִיחַ, שאף אם טבח או מכר ע"י שליח, חייב הגנב בתשלומי ארבעה וחמישה. דְּבֵי חִזְקִיָּה תָּנָא, נאמר בפסוק, 'חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר' (שם). ודי אם היה נאמר 'חמשה בקר ישלם לשור', ומהו 'תחת השור', לְרַבּוֹת אֶת הַשָּׁלִיחַ.

הגמרא מקשה: הָנֵיחָא לְמַאן דְּאָמַר שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין, מובן מדוע אין למדים ממעילה לכל התורה כולה שיש שליח לדבר עבירה. שהרי דין זה נכתב גם בטביחה ומכירה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שני כתובים הבאים כאחד, מְלַמְּדִין בבנין אב אף למקום שלא נכתב בו דין זה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – מדוע לא נלמד ממעילה לכל התורה כולה, שיש שליח לדבר עבירה. מתרצת הגמרא: גַּלֵּי רַחֲמָנָא בְּשָׁחוּטֵי חוּץ התורה כתבה בשחוטי חוץ, 'אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר וגו' (שם ד) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ וגו' 'דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ' (ויקרא יז ג). ותיבת 'ההוא' מיותרת, לומר לך הוא – אם שחט הוא בעצמו, חייב, וְלֹא אם שחט על ידי שְׁלוּחוֹ – שבאופן זה השליח חייב והמשלח פטור. שואלת הגמרא: אַשְׁכְּחָן [ר' מצאנו] שאין שליח לדבר עבירה גַּבֵּי שְׁחוּטֵי חוּץ, אבל בְּכָל הַתּוֹרָה, מָנָלַן שאין שליח לדבר עבירה. משיבה הגמרא: דִּילְיף מִשְּׁחוּטֵי חוּץ – יש ללמוד משחוטי חוץ בבנין אב לכל התורה כולה. הגמרא מקשה: אַדִּילְיף מִשְּׁחוּטֵי חוּץ – עד שאתה לומד בכל התורה שאין שליח לדבר עבירה משחוטי חוץ, נִילְיף מֵהָנָךְ – נלמד מאלו, ממעילה וטביחה ומכירה, שתועיל שליחות לדבר עבירה. מתרצת הגמרא: הֲדַר כָּתַב רַחֲמָנָא – התורה חזרה וכתבה בשוחט בחוץ, מיעוט נוסף למעט שליח, שנאמר 'וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ', ואף כאן תיבת 'ההוא' מיותרת ומלמדת שרק כאשר שחט בעצמו חייב כרת, אבל אם שליח ששחט, משלחו פטור. וְאִם אֵינוֹ עָנִין לְגוּפוֹ – ומאחר ובשחוטי חוץ כבר נתמעט מתחילת הפסוק שאין שליח לדבר עבירה, תְּנֵהוּ עָנִין לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ – נלמד מ'ונכרת האיש ההוא' לכל התורה כולה, שאין שליח לדבר עבירה.

שואלת הגמרא: וּלְמַאן דְּאָמַר שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין, ואין ללמוד ממעילה וטביחה לכל התורה, אם כן, הָנֵי הֵהוּא הַהוּא – שתי תיבות 'ההוא' שנאמרו בפסוק בשחוטי חוץ, מַאי דְּרִישׁ בְּהוּ – לשם מה נאמרו, הרי מסברא אין שליח לדבר עבירה, לפי שדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים. משיבה הגמרא: חַד – אחת מתיבות 'ההוא' נאמרה לְמַעוּטֵי שְׁנַיִם שֶׁאוֹחֲזִים ביחד בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִים מחוץ לעזרה, שאינם חייבים חטאת. וְחַד – ואחת מתיבות 'ההוא' באה ללמד, שדווקא הוּא חייב, כלומר, שחייב רק אם הוא שוחט לרצונו, וְלֹא אם היה אָנוּס –שאנסוהו לשחוט קדשים בחוץ. וכמו כן יש ללמוד, שהוּא חייב כרת, דווקא כששחט במזיד, וְלֹא כששחט ב שׁוֹגֵג. וכן הוּא חייב דווקא כשיודע שעושה איסור, וְלֹא כאשר היה מוּטְעֶה על ידי אחרים, שהטעוהו שמותר לשחוט קדשים בחוץ. וְאִידָּךְ – והתנא האחר, שדורש מתיבות 'ההוא' שנאמרו בשחוטי חוץ שאין שליח לדבר עבירה, לומד את הפטור של שנים האוחזים בסכין, אנוס, שוגג ומוטעה, מֵהוּא הַהוּא – שיכול היה להיאמר 'דם יחשב לאיש הוא', והוסיפה התורה אות ה"א בתחילת התיבה, כדי למעט ולפטור את אלו. וְאִידָּךְ – והתנא האחר הדורש מתיבות 'ההוא' למעט שנים שאוחזים בסכין ושוגג, הוּא הַהוּא לֹא דָּרִישׁ – אינו דורש את האות ה"א שנאמרה בתחילת תיבת 'ההוא', שאין כאן ייתור אלא כך דרכה של התורה לכתוב בכל מקום.

הגמרא מקשה: וְהָא דְּתָנֵי, הָאוֹמֵר לְשָׁלּוּחוֹ 'צֵא חָרוֹג אֶת הַנֶּפֶשׁ', הוּא – השליח שהרג, חַיָּיב מיתה, וְאילו שׁוֹלְחָיו פְּטוּר, מאחר ואין שליח לדבר עבירה. שַׁמַּאי הַזָּקֵן חולק ואוֹמֵר מְשׁוּם חַגַּי הַנָּבִיא, שׁוֹלְחָיו חַיָּיבִים. שֶׁנֶּאֱמַר, בתוכחתו של נתן הנביא אל דוד המלך (שמואל ב' יב ט) 'אֵת אוּרִיָּה הַחִתִּי הִכִּיתָ בֶחָרֶב, וְאֶת אִשְׁתּוֹ לָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה, וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן'. ואף על פי שלא דוד העמיד את אוריה במקום שייהרג, אלא יואב עשה זאת בשליחותו, נחשב לדוד כאילו הוא הרגו. ומאחר והוכחנו שאין שליח לדבר עבירה קשה, מַאי טַעֲמֵיהּ דְּשַׁמַּאי הַזָּקֵן שלמד שיש שליח לדבר עבירה בכל התורה כולה. מתרצת הגמרא, קָסָבַר שמאי הזקן שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד מְלַמְּדִין. לפיכך, למדים ממעילה ומטביחה לכל התורה שיש שליח לדבר עבירה. ומכך שכתבה התורה בשחוטי חוץ פעמיים תיבת 'ההוא', אין דורשים למעט את השליח, אלא מאחד מהם דורש שמאי למעט שנים אוחזים בסכין ושוחטים, ומהשני ממעטים את האנוס השוגג והמוטעה, וְהוּא הַהוּא לֹא דָּרִישׁ, ואת האות ה"א שבראש תיבת 'ההוא' אינו דורש. וְאִיבָּעֵית אֵימָא לְעוֹלָם דָּרִישׁ שמאי, את ייתור האות ה"א שבתחילת תיבת 'ההוא', למעט שנים אוחזים בסכין ומוטעה, ומתיבת ההוא הראשונה לומדים שאין שליח לדבר עבירה בשחוטי חוץ, ומתיבת ההוא השניה לומדים כן לכל התורה כולה. ומאחר ואין שליח לדבר עבירה, מַאי חַיָּיב – מה כוונת שמאי שהמשלח חייב, חַיָּיב המשלח בְּדִינֵי שָׁמַיִם, כיון שבשליחותו נגרמה מיתה לחבירו. שואלת הגמרא: מאחר ואף לדברי שמאי אין המשלח חייב אלא בדיני שמים, מִכְּלָל – אם כן משמע, דְּתָנָא קַמָּא קָסָבַר אֲפִילּוּ מִדִּינֵי שָׁמַיִם נַמִּי פָּטוּר המשלח, ותמוה הוא לומר שיפטור תנא קמא אפילו מדיני שמים. משיבה הגמרא: אכן אף תנא קמא סובר שחייב המשלח בדיני שמים, אֶלָּא דִּינָא רַבָּה [־ענוש גדול] וְדִינָא זוּטָא [־ועונש קטן] אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – זו המחלוקת שיש ביניהם. כלומר, תנא קמא ושמאי נחלקו האם העונש בידי שמים שמקבל המשלח הוא גדול, ונחשב לו כאילו הרגו בעצמו, או שעונשו מועט, ואינו אלא כגורם מיתה לחבירו.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, שאף שמאי מודה שבכל דיני התורה אין שליח לדבר עבירה, וּשַׁמַּאי הָתָם – שונה שליחות לענין הריגה משאר שליחות לדבר עבירה, כיון דְּגַלֵּי רַחֲמָנָא בענין הריגה שהשולח חייב, שנאמר 'אֹתוֹ הָרַגְתָּ בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן'. אבל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, מאחר ונלמד משחוטי חוץ שנאמר בו 'ונכרת האיש ההוא', הוא ולא שלוחו. הגמרא מברכת, וְאִידָּךְ – והתנא שחולק על שמאי וסובר שאף בהריגה אין שליח לדבר עבירה, כיצד יפרש את הפסוק 'ואותו הרגת בחרב בני עמון'. מבארת הגמרא, שתנא קמא יפרש, חֲרֵי לְךָ – הריגת אוריה החיתי נחשבת לדוד כְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן, כהריגת אותם האנשים שמתו במלחמה בחרב בני עמון. מַה הנהרגים ב חֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן אֵין אַתָּה נֶעֱנָשׁ עֲלֵיהֶן, שהרי לא נהרגו לדעתך, אַף על הריגת אוּרִיָּה הַחִתִּי אִי אַתָּה נֶעֱנָשׁ עָלָיו. מַאי טַעֲמָא שאין אתה נענש על הריגתו, לְפִי שמּוּרָד בְּמַלְכוּת הָיָה, וחייב מיתה, דְּקָאָמַר לֵיהּ אוריה לדוד, 'וַאדֹנִי יוֹאָב וְ(כָל) עַבְדֵי אֲדֹנִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה חֹנִים' ומאחר וכינה את יואב 'אדון' בפני דוד המלך, נחשב דבר זה למרידה במלכות.

אָמַר רָבָא, אפילו אִם תְּמְצִי לוֹמַר – אם תפרש, שׁקָסָבַר שַׁמַּאי שחַיָּיב מיתה את המשלח שליח להרוג את הנפש, שׁשְּׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים

המשך בעמוד סט

כְּאֶחָד מִלַּמְּדִין וְהוּא הַהוּא לֹא דָּרִישׁ, ולדבריו בכל התורה כולה יש
שליח לדבר עבירה, מכל מקום מוֹדֶה הוּא **בְּאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ צֵא בְּעוֹל**
אֶת הָעֲרָוָה, וֶאֱכוֹל אֶת הַחֵלֶב, שֶׁהוּא [־השליח] חַיָּיב וְשׁוֹלְחָיו פְּטוּר,
ולא אומרים כאן שלוחו של אדם כמותו ויתחייב המשלח. והטעם,
לְפִי שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ זֶה נֶהֱנֶה וְזֶה מִתְחַיֵּיב – שלא
מצאנו שאדם נהנה וחבירו מתחייב על ידי כך, ולכן בדברים שיש
בהם הנאה ודאי הוא שהשליח מתחייב, ולא המשלח.

הגמרא דנה באדם שנשלח לעשות דבר, האם יכול להעיד עליו
לאחר זמן: **אִיתְּמַר, רַב אָמַר שָׁלִיחַ** שנשלח לקדש אשה **נַעֲשָׂה עֵד**
על הקידושין ומצטרף לעד נוסף להעיד עליהם. **דְּבֵי רַבִּי שִׁילָּא**
חולקים **וְאָמְרֵי, אֵין שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד** ולפיכך הוא צריך לקדש את
האשה בפני שני עדים אחרים. מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא דְּבֵי רַבִּי**
שִׁילָּא, אִילֵּימָא – אם תאמר שהסיבה היא **מִשּׁוּם דְּלֹא אָמַר** לֵיהּ
המשלח **חֲוֵי לִי עֵד** – היה לי עד על הקידושין, וכל עוד שהמקדש
לא ייחד עדים לקידושין אין האשה מקודשת. **אֶלָּא מֵעַתָּה** אם
קִדֵּשׁ את **הָאִשָּׁה בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְלֹא אָמַר לָהֶם אַתֶּם עֵדַיי** – ולא ייחד
אותם להיות לו לעדים על הקידושין אלא קידשה סתם, **הָכִי נַמִּי**
דְּלֹא חָווּ קִיּוּשֵׁי – האם אף באופן כזה לא יחולו הקידושין משום
שלא ייחדו את העדים מתחילה, הלוא בודאי חלים הן. אם כן, הוא
הדין השולח קידושין ע"י שליח, שאף שלא אמר לו להיות עד
עליהם, יכול הוא להעיד והאשה מקודשת. **אֶלָּא** הסבר המחלוקת
הוא כך, **רַב אָמַר שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד, אַלּוּמֵי קָא מְאַלֵּימְנָא לְמֵילְתֵיהּ** –
חיזוק יתר אנו נותנים לעדותו כאשר היא נעשתה על ידו, מאשר
עדות על ראיה לחוד. **דְּבֵי רַבִּי שִׁילָּא אָמְרֵי אֵין שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד, כֵּיוָן**
– מאחר **דְּאָמַר מַר שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ**, ממילא **הֲוָה לֵיהּ** השליח
כְּנוּפְיֵיהּ של המשלח. וכשם שאין אדם מעיד על קידושי עצמו, אף
השליח שהוא כמותו אינו יכול להעיד על הקידושין הללו שהוא
היה בהם השליח.

הגמרא מקשה על רב שסובר ששליח נעשה עד: **מֵיתִיבִי**, שנינו
בברייתא, **אָמַר לִשְׁלֹשָׁה** אנשים **״צְאוּ וְקַדְּשׁוּ לִי** את **הָאִשָּׁה״**, הדין
הוא ש **אֶחָד** מהם נעשה **שָׁלִיחַ** ומקדש את האשה **ואילו הַשְּׁנַיִם**
הנוספים נעשים עֵדִים, דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, כּוּלָּם
שְׁלוּחִין הֵן, כל השלשה נעשים שלוחיו של הבעל לקדש, **וְאֵין**
שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד. ואף אחד מהם אינו יכול להעיד על הקידושין. **עַד**
כָּאן לֹא פְּלִיגִי בית שמאי על בית הלל אֶלָּא בְּשִׁלְשָׁה אנשים, לפי
שבאופן כזה יכולים השלישים להיחלק, באשר אחד מהם מקדש
ואילו השנים הנוספים יהיו עדים, **אֲבָל בִּשלוח** הבעל רק **שְׁנַיִם, דִּבְרֵי**
הַכֹּל לֹא מצטרף השליח, ואין האשה מקודשת, ונקשה על רב
שאמר שליח נעשה עד. מתרצת הגמרא: **הוּא** – רב, **דְּאָמַר** שליח
נעשה עד, סבר **כְּרַי הַאי תַּנָּא** – כשיטת התנא דלהלן, ששנה את
מחלוקת בית שמאי ובית הלל באופן אחר. **דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר**:
אדם שרוצה לשלוח שליח לקדש עבורו אשה, **בֵּית שַׁמַּאי**
אוֹמְרִים, די אם ישלח **שָׁלִיחַ** אחד **וְעֵד אֶחָד** נוסף עמו, כיון ששליח
נעשה עד, ויצטרף השליח עם העד להיות שני עדים. **וּבֵית הִלֵּל**
אוֹמְרִים, צריך הוא לשלוח **שָׁלִיחַ** אחד **וּשְׁנֵי עֵדִים** נוספים, כיון
שאין שליח נעשה עד. א"כ בית שמאי סוברים ששליח נעשה עד,
ורב סבר כבית שמאי. מקשה הגמרא: **וְכִי יִתְּכֵן שֶׁרַב** יאמר את
דבריו **כְּבֵית שַׁמַּאי** ולא כבית הלל. מתרצת הגמרא: **אֵיפּוּךְ** – הפוך
את השיטות, ובית הלל הם שאמרו שליח ועד אחד לפי ששליח
נעשה עד, ובית שמאי סוברים שליח ושני עדים מכיון ששליח לא
נעשה עד. נמצא אם כן, שרב שאמר שליח נעשה עד סובר כבית
הלל.

הגמרא מביאה גירסא אחרת במחלוקת רב ודבי רב שילא, ולפיה
אין קושיא על רב כלל: **וְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מַתְנֵי אִיפְּכָא** – שנה
את השיטות במחלוקת זו להיפך ממה ששנינו, **שֶׁרַב** הוא **שֶׁאָמַר**
אֵין שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד, ואילו **דְּבֵי רַבִּי שִׁילָּא אָמְרֵי שֶׁשָּׁלִיחַ כֵּן נַעֲשָׂה**
עֵד. ופוסקת הגמרא, **וְהִילְכְתָא, שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה עֵד**.

הגמרא מביאה את דברי רב נחמן בענין שליח נעשה עד: **אָמַר רָבָא**
אָמַר רַב נַחְמָן, מי **שֶׁאָמַר לִשְׁנַיִם: צְאוּ וְקַדְּשׁוּ לִי אֶת הָאִשָּׁה**, אותם
שנים **הֵן הֵן שְׁלוּחָיו** לקידושין **הֵן הֵן עֵדָיו** להעיד על הקידושין. **וְכֵן**
בְּגֵירוּשִׁין, אם שלח שנים לגרש את אשתו, אותם השנים הם
השלוחים למסור את הגט ליד האשה, ואף יכולים הם להעיד על
כך שהאשה התגרשה.

וְכֵן בִּדִינֵי מָמוֹנוֹת, אם שלח הלווה את חובו למלוה בידי שני שלוחים, ואמר להם 'פרעו לפלוני חוב שיש לו עלי' אף על פי שהם שלוחיו וכגופו, מעידים הם לו שפרע את חובו.

הגמרא מבארת מדוע הוצרך רב נחמן להשמיע דין זה גם בקידושין וגם בגירושין וגם בממונות: וְצָרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּקִידּוּשִׁין בלבד, היינו אומרים שרק שם נעשה עד מֻשְׁתָּק דִּלְמֵיכְרָהּ חָאתֵי – בא לאוסרה על כל העולם כדין אשת איש, לפיכך מסתבר שאין אומרים שקר, שכן מה להם לאסור אותה סתם. אֲבָל בִּגֵּירוּשִׁין נֵיחוּשׁ [־יש מקום לחשוש], שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ השליח, ומחמת כן הוא מעיד שנתן לה את הגט אף על פי שהוא נאבד או נקרע ולא הגיע לידה. לכן היה צריך רב נחמן להשמיענו אף בגירושין שלא חוששים לכך, והשליח נעשה עד. וְאִי אַשְׁמְעִינַן בִּגֵּירוּשִׁין, היה מקום לומר שרק בגירושין נאמנים השלוחים להעיד, מֻשּׁוּם דְּאִיתְּתָא לְבֵי תְּרֵי לָא חַיְיָא – אשה אינה יכולה להינשא לשני אנשים, ומכיון שהעדים הם שנים, בודאי אינם משקרים, שכן לא יוכלו שניהם לקבל תועלת מעדות זו. אֲבָל בְּמָמוֹנָא, כשהלווה שולח את חובו למלוה בידי שנים, אֵימָא הָנֵי מִיפְּלַג פְּלָגֵי – נחשוש שמא לא נתנו את הכסף למלווה, אלא חילקו אותו ביניהם, ובשקר הם מעידים שפרע. לפיכך צְרִיכִי כל הדינים האלו, להשמיענו שבכל מקום שליח נעשה עד.

הגמרא מברררת את דברי רב נחמן: שואלת הגמרא, מַאי קָסָבַר, מה סבר רב נחמן כשאמר ששליח נעשה עד בממון ואינו נחשב לנוגע בעדות. אִי קָסָבַר רב נחמן שהַמַּלְוֶה את חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים צָרִיךְ לְפָרְעָן בְּעֵדִים, ואינו נאמן לטעון שפרע למלווה [ואפילו בשבועה], אלא אם כן יביא עדים שיעידו לו על כך, אם כן, כיצד נאמנים השליחים להעיד שמסרו את הכסף למלוה ופרעו את חובו של הלווה, הרי הָנֵי, השליחים הללו, נוֹגְעִים בְּעֵדוּת נִינְהוּ, יש להם סיבה ורצון להעיד כפי שאמרו, כיון דְּאִי אָמְרִי לָא פְּרַעֲנֵיהּ, אם יאמרו שלא פרעו את הכסף למלוה, ולא יעידו על כך, אָמַר לְהוּ יאמר להם הלווה, פְּרָעוּנִי, החזירו את הכסף שמסרתי בידיכם להעבירו לידי המלווה.

אֶלָּא לְעוֹלָם קָסָבַר רב נחמן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בְּעֵדִים אֵין צָרִיךְ לְפָרְעָן בְּעֵדִים, אלא נאמן לומר שפרעו בינו לבין עצמו, ומכיון שכן, שוב אין השליחים נוגעים בעדות, מאחר ואפילו אם יאמרו שהחזירו ללווה יהיו נאמנים ויפטרו. וּמְנוֹ [־מתוך] דְּיָכְלֵי לְמֵימַר נאמנים הם אף להעיד אַהַדְרִינְהוּ לְלָוֶה, שיכולים לטעון שהחזירו ללווה ולהיפטר ממנו, לפיכך הם אינם נוגעים, וְיָכוֹלִין לְמֵימַר, נאמנים הם אף להעיד פְּרַעֲנֵיהּ לְמַלְוֶה, פרענו את הכסף למלוה.

הגמרא מביאה הלכה למעשה בזה: וְהַשְׁתָּא – כעת, לאחר דְּתַקּוֹן רַבָּנָן שְׁבוּעַת הַיֵּסֶת, שוב אין השליחים נאמנים להעיד למלוה, מאחר והם שוב נוגעים בעדות. שכן אם לא יאמרו שהעבירו את הכסף למלוה אלא החזירוהו ללווה, ישביעם הלה שבועת היסת שאכן כדבריהם כן הוא, ויש לחשוש שמה שהם מעידים שפרעו למלוה אינו אלא כדי להיפטר משבועת היסת. לפיכך, מְשְׁתַּבְּעֵי הָנֵי עֵדִים דְּיָהֵיבְנָא לֵיהּ – צריכים העדים הללו [השליחים] להישבע שאכן נתנו את הכסף למלוה, וּמְשְׁתַּבַּע מַלְוֶה דְּלָא שָׁקִיל לֵיהּ – ואילו המלוה צריך להישבע שלא קיבל את הכסף מן השליחים, וּפָרַע לֵיהּ לְוֶה לְמַלְוֶה – והלווה חייב לפרוע למלוה.

שנינו במשנה, הָאִישׁ [־האב] מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ שלא מדעתה, כשהיא נערה.

הגמרא דנה אם גם הבת מקבלת קידושיה: תָּנַן הָתָם במסכת גיטין (סד:), לגבי קבלת הבת את גיטה, נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה – שהתקדשה לאדם ועדיין לא נישאה לו, אם הוא רוצה לגרשה, אזי הִיא וְאָבִיהָ – או הנערה לבדה או אביה לבדו, מְקַבְּלִין אֶת גִּיטָּהּ – יכולים לקבל את הגט ממנו, הנערה ללא ידיעת אביה והאב ללא ידיעת בתו, ובקבלת אחד מהם היא מתגרשת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵין שְׁתֵּי יָדַיִם זוֹכוֹת בגוף אחד כְּאֶחָד, כלומר, לא יתכן שלשני אנשים תהיה זכות שווה בגוף אחד. אֶלָּא - לפיכך, אָבִיהָ מְקַבֵּל אֶת גִּיטָּהּ, שכן התורה זיכתה לו שתהיה הבת ברשותו, ולא היא. וְכָל בת שֶׁאֵין יְכוֹלָה לִשְׁמוֹר אֶת גִּיטָּהּ – כלומר, שאין בה דעת להבחין בין גיטה לבין דבר אחר, ואי לכך היא אינה יכולה לשומרו – אֵין יְכוֹלָה לְהִתְגָּרֵשׁ כלל, אפילו לא על ידי אביה. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בקידושי נערה שיש לה אב, אם יכולה היא לקבל אותם: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כְּמַאן דְּלָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן לְגֵירוּשִׁין, כשם שנחלקו חכמים ורבי יהודה בגירושין של נערה שיש לה אב, אם אף היא יכולה לקבל את גיטה או רק אביה ולא היא, הָכָא בְּמַאן דְּלָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן לְקִידּוּשִׁין, שחכמים סוברים בין היא ובין אביה מקבלים את קידושיה, ורבי יהודה סובר אביה ולא היא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מַחֲלוֹקֶת לְענין גֵּירוּשִׁין בלבד, אֲבָל לְענין קִידּוּשִׁין, דִּבְרֵי הַכֹּל שאפילו בנערה אָבִיהָ מקבל את קידושיה וְלֹא הִיא.

הגמרא מבארת את דברי רבי יוחנן: וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן שאמר אַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן, שאף על פי שהבת מקבלת את גיטה אינה מקבלת את קידושיה. משום, שגֵּירוּשִׁין, דִּבקבלת הגט מַכְנֶסֶת הבת את עַצְמָהּ לִרְשׁוּת אָבִיהָ, לפיכך בֵּין הִיא וּבֵין אָבִיהָ יכולים לקבלם, מאחר ונח לאביה שאף היא תקבל אותם כיון שעל ידי כך היא חוזרת לרשותו. אבל בְּקִידּוּשִׁין, דִּבקבלתם היא מַפְקַעַת [־מוציאה] את עַצְמָהּ מֵרְשׁוּת אָבִיהָ, לא נח לו לאב שתקבל אף היא אותם, לפיכך אָבִיהָ מקבלם וְלֹא הִיא .

הגמרא מקשה על הביאור, ודוחה אותו: ולֹא, וכי פעולה שמוציאה אותה מרשות אביה אין הנערה יכולה לעשות בעצמה. וְהָרִי מַאֲמָר - קידושי יבם בבימתו, דְּמַפְקַעַת עַצְמָהּ מֵרְשׁוּת אָבִיהָ – שכאשר היבמה [שהתאלמנה מן האירוסין] מתקדשת ליבם היא יוצאת מרשות אביה,

---

אגרות קודש

[ז' ניסן תשכ"א]

... לפלא גדול וקצת מצער מה שאינו מזכיר במכתבו אודות פעולותיו בהפצת המעינות חוצה, והביטוי קצת, מפני שהתקוה שפועל בזה, ומ"מ העדר הידיעה עכ"פ גורע בהפועל, כנראה במוחש. ויהי רצון שגם בזה יבשר טוב, והרי עפ"י שו"ע - טוב האמיתי בכגון זה, לא רק עביד סתם, כי אם כמאן דבעי למיעבד.